

ประวัตินี้

วัดมณีสถิตกปิฏจารามวรวิหาร (วัดทุ่งแก้ว)

อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ถวายเป็นธรรมบรรณาการ

ในงานพิธีทอดกฐินพระราชทาน

๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

คำนำ

ในเทศกาลกฐินทาน พุทธศักราช ๒๕๓๗ นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานผ้าพระกฐินให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนำไปทอดถวายที่ชุมชนสงฆ์วัดมณีสถิตกปิฎฐารามวรวิหาร (วัดทุ่งแก้ว) อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ในวันเสาร์ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ พระมหากุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม หาที่สุดมิได้

วัดมณีสถิตกปิฎฐารามวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี มีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปี ภายในบริเวณวัดมีสระน้ำมณฑักดิ์สิทธิ์ ทางมาได้เคยนำน้ำจากสระนี้เข้าพิธีเสกน้ำ และนำถวายในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาแล้วหลายครั้ง พระอารามแห่งนี้เป็นปูชนียสถานที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนประชาชนชาวไทยทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคน จึงรู้สึกยินดียิ่งที่ได้เชิญผ้าพระกฐินพระราชทานมาทอดถวาย ณ วัดนี้เป็นการโดยเสด็จพระราชกุศลกฐินทานมัย และพร้อมกันนั้น ก็ได้ร่วมใจร่วมศรัทธากับพี่น้องชาวจังหวัดอุทัยธานี สร้างกุศลในพระบวรพุทธศาสนาด้วย

เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสสำคัญนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์หนังสือประวัติวัดมณีสถิตกปิฎฐารามวรวิหาร เล่มนี้ขึ้น เพื่อมอบเป็นบรรณาการแก่ผู้มาร่วมการบุญ หวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นที่พอใจของผู้ได้รับไว้อ่านไว้ศึกษาทุกท่าน

อนึ่งโอกาสเดียวกันนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขออนุโมทนาใน
กุศลกิจที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ได้ร่วมกันบริจาคเงินโดยเสด็จพระราช-
กุศลในงานทอดผ้าพระกฐินคราวนี้ ขออำนาจแห่งคุณพระรัตนตรัย
และผลบุญอันประเสริฐที่ทุกท่านได้บำเพ็ญ จงเป็นพลังปัจจัยบันดาล
ให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญ และความก้าวหน้าในชีวิต
ยิ่งๆ ขึ้นไป

ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา
อธิการบดี

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง ยกวีตราชฎีเป็นพระอารามหลวง

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกวัด มณีนครพิศุขาราม
ตำบล อทตใหม่ อำเภอ เมืองอทตธานี จังหวัด อทตธานี
เป็นพระอารามหลวง ชั้น ตรี ชนิด ตามกฎ ตั้งแต่
วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

(Signature)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

พระอุโบสถ และวิหาร
วัดมณีเสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร

พระประธานอุโบสถ วัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร

ประวัติวัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร (วัดทุ่งแก้ว)

วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม เดิมชื่อ วัดมณีสถิตกสัมมุติกาวาส สร้างโดยพระอาจารย์แย้ม วัดโมลีโลก (วัดท้ายตลาด) กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ มีเนื้อที่ ๕๐ ไร่ ๑ งาน ๒๐ ตารางวา (ตามโฉนดที่ ๔๑๐๒ แผ่น ๑ เลขที่ดิน ๑๕๑ ออกวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕) เดิมอยู่ในท้องที่ หมู่ ๒ ตำบลสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ปัจจุบันตั้งอยู่บนถนนสุนทรสถิตย์ ในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

วัดนี้มีชื่อเรียกว่า “วัดทุ่งแก้ว” ซึ่ง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆปริณายก ประทานนามไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และต่อมาเจ้าคณะมณฑลนครสวรรค์ได้เปลี่ยนนามวัดเป็น วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ เมื่อรวมวัดชวิดเข้ากับวัดทุ่งแก้ว (มณี แปลว่า แก้ว หมายถึง ทุ่งแก้ว กปิฏฐ แปลว่า มะขวิด หมายถึง วัดชวิด) เหตุที่วัดชวิด จำเป็นต้องย้ายวัดมารวมกับวัดทุ่งแก้ว เพราะจำเป็นต้องใช้ที่ก่อสร้างอาคารบ้านเรือนใหม่ เนื่องจากตลาดอุทัยธานี และบ้านเมืองใหม่อุทัยธานีถูกไฟไหม้ครั้งใหญ่จำเป็นต้องขยายออก เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๔๗๘

วัดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔

เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม

เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ มีพระราชอุทิศยกวี (พิสัย มาพิจารณา) เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

วัดทุ่งแก้วนี้ สมเด็จพระวันรัต เขมจารีเถระ (เฮง)* เล่าว่า เป็น วัดสร้างใหม่เดิมเป็นป่าไผ่ ในระหว่างบ้านกับป่านี้ มีทุ่งใหญ่เขาเรียกว่า ทุ่งแก้ว พระอุตุคงค์มักมาพักในป่านี้มีพระอุตุคงค์รูปหนึ่ง ชื่อพระอาจารย์แยม ท่านอยู่วัดโมลีโลก กรุงเทพฯ เป็นผู้มั่นคงในทางภาวณา พอใจในการ เทียวอุตุคงค์จำเพาะองค์เดียว บางครั้งมีคนแก่เป็นศิษย์ไปด้วยคนหนึ่ง ท่านจาริกมาพักในป่านี้ มีชาวสะแกกรังนิยมนับถือเรียนภาวณาต่อ ท่านเป็นอันมาก นายพุ่ม นางพิณ ได้สร้างศาลาขนาดเล็ก พื้นกระดาน มุงกระเบื้องหลังหนึ่ง เพื่อสำหรับเป็นที่พักแห่งท่าน แต่นี้ท่านจาริกถึง พักที่ศาลานี้เสมอ ย้ายไปหาท่านที่นั่น ข้าพเจ้าเคยไปด้วยยังจำได้ ท่านเห็นที่ตรงนี้เป็นรมณีสถานจึงดำริจะสร้างวัด เริ่มแนะนำให้ผู้ศุขุสระ ที่เรียกว่า สระน้ำมนต์ ในบัดนี้ให้สร้างศาลาเล็กๆ ที่มุมสระมุมละหลัง และศาลานั้นกำหนดกันว่าสองเสา แต่มีสี่เสาอยู่หลังหนึ่ง ดูเหมือนเป็น ของป่าข้าพเจ้า แต่นั้นก็จัดการสร้างวัดเป็นลำดับมา ป่าของข้าพเจ้า เป็นผู้จัดการ ในขณะที่เริ่มสร้างวัดนี้ อาจารย์ทองมาเป็นเจ้าสำนักสงฆ์ ช่วยเหลือในการก่อสร้าง พระอาจารย์ทองอยู่ที่ศาลาที่พักร้อนของพระ- อาจารย์แยม นั้น พระอนุจรอยู่ที่ศาลาขอบสระข้าง ที่โรงยาวทำด้วยไม้ มุงไผ่มุงแฝกบ้าง ประชุมฉันที่โรงฉัน ซึ่งทำขึ้นอาศัยชั่วคราว มีชาวบ้าน นำควาหวานไปเลี้ยงผลัดเปลี่ยนกันเป็นเวร เรียกว่า แกงเวร ข้าพเจ้า เคยไปกับยาย นายพุ่ม นางพิณ ถวายแพไปปลุกเป็นกุฎที่ด้านเหนือ แห่งวัด พระอาจารย์ทองย้ายมาอยู่ที่กุฎนี้ บัดนี้กุฎนั้นทรุดโทรมหรือ

* ประวัติสมเด็จพระวันรัตนี้ เขมจารีเถระ (เฮง) บันทึกอยู่ที่หน้า ๓๓ ของหนังสือ

เสียแล้ว ครั้นต่อมาสร้างกุฏิเป็นคณะหมู่ กุฏิใหญ่อยู่กลางหลังหนึ่ง ภายหลังเขาถวายเป็นกุฏิตอนหลังเป็นกุฏิแฝด มีกุฏิเล็กอยู่สองข้าง หอสดมภ์อยู่กลางหน้ากุฏิใหญ่ บัดนี้ รื้อไปปลูกไว้ที่เหนือกุฏิติดต่อ หอสดมภ์มีหอฉัน แต่เล็กไม่พอพระ จึงใส่ฝาใช้เป็นกุฏิอยู่จนบัดนี้ ได้สร้างกุฏิ โบสถ์ การเปรียญ วิหาร เป็นลำดับมา วัดนี้เริ่มสร้าง ราวพุทธศักราช ๒๔๓๑

ในพ.ศ. ๒๔๓๑ ที่สร้างวัดนั้น พระอาจารย์แย้ม ได้ชักชวน ชาวบ้านสะแกกรังช่วยกันขุดสระน้ำมนต์ทางทิศเหนือ มีขนาดกว้าง ๑๔.๖๐ เมตร ยาว ๑๗.๕๐ เมตร ลึกประมาณ ๗.๑๕ เมตร พร้อมกับก่อ ขอบสระเป็นอิฐถือปูน สูงประมาณ ๒๕ นิ้ว กว้าง ๑๒ นิ้ว เพื่อก่ออิฐ เป็นสระน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ โดยจัดทำแผ่นศิลาลงยันต์คาถาอักขรขอม ปลูกเสกอาคมบรรจุไว้ตรงกลางสระ เพื่อให้น้ำทั้งสระเป็นน้ำพุทธมนต์ และตรง ๔ มุมสระได้สร้างศาลาเล็ก ๆ เป็นศาลาสองเสาบ้าง ศาลาสี่ เสาบ้าง

น้ำในสระแห่งนี้ นอกจากจะใช้เป็นน้ำมนต์ในพิธีมงคลของ ชาวบ้านสะแกกรังชาวอุทัยธานีแล้ว ยังใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ คราวเกิด ไข้ทรพิษ ไข้ฉี่โรค อหิวาตกโรคระบาดเมื่อเดือนตุลาคม-มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ และเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นต้น ที่สำคัญคือ ได้นำ จากสระน้ำมนต์นี้ไปประกอบพิธีเป็นน้ำมูรธาภิเษก ในพระราชพิธี พระบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และรัชกาลที่ ๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ โดยนำไปรวมกับน้ำจากแหล่งอื่นของมณฑลนครสวรรค์ ซึ่งทำพิธีปลูกเสกน้ำ ณ วัดพระบรมธาตุ เมืองชัยนาท

สระน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์

วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม เป็นสำนักศึกษาอบรมวิปัสสนากรรมฐาน มาแต่ยุคแรกสร้างวัด โดยมีพระอาจารย์แยมเป็นอาจารย์ให้การศึกษามา ต่อมา พระสุนทรภู่ (ใจ) ได้ปฏิบัติต่อมา ครั้นเมื่อพระราชอุทัยกวี (พุด) ได้ศึกษาอบรมจากสำนักวิปัสสนา วัดมหาธาตุฯ พระนคร จึงเปิดสอนอภิธรรมและปฏิบัติกรรมฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ จึงมีภาระเกี่ยวกับการเรียนทั้งปริยัติธรรมและวิปัสสนากรรมฐาน รวมทั้งอุปการะเด็กที่ยากจน จึงทำให้จัดตั้งมูลนิธิวิปัสสนาวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม ซึ่งได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเลขที่ ๒๒๓ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบำเพ็ญทานและการกุศลในพุทธศาสนา ได้แก่ การบำรุงสำนักวิปัสสนาวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม สำนักเรียน อภิธรรมวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม สำนักเรียนปริยัติธรรมวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม และส่งเสริมกิจการกุศลสาธารณประโยชน์ทั่วไป

สำนักเรียนปริยัติธรรมวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม

ศาสนสมบัติของวัด

๑. ที่ดินศาสนสมบัติเป็นที่ตั้งวัด ๑ แปลง เนื้อที่ ๕๐ ไร่ ๑ งาน ๒๐ วา ตามโฉนดเลขที่ ๕๑๐๒ แผ่นที่ ๑ เลขที่ดิน ๑๙๑ ออกวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๙

๒. ที่ศาสนสมบัติเป็นที่จัดประโยชน์ ๖ แปลง อยู่ตำบลอุทัยใหม่ ๑ แปลง ตำบลสะแกกรัง ๒ แปลง ตำบลหนองไผ่แบน ๒ แปลง ตำบลดอนกลอย ๑ แปลง เป็นที่นาให้เช่าตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๑๔๕๒, ๓๒๕๖, ๓๔๗๙, ๑๙, ๒๒, ๘๔๑ เป็นเนื้อที่รวม ๘๕ ไร่ ๘๐ วา

๓. อาคารตึกแถว ๒ ชั้น ปลุกในที่ดินวัดชีวิตเดิม เขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี มีจำนวน ๒๐ คูหา มอบให้ทางราชการจัดการผลประโยชน์ เก็บค่าเช่ารายปี ได้ค่าเช่าอาคารศาสนสมบัติเป็นผลประโยชน์ส่วนแบ่ง ๓๐% กัปกรณ์การศาสนา

ลำดับเจ้าอาวาส วัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร

๑. พระอาจารย์แยม วัดโมลีโลก ผู้สร้างวัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร
มุสิกาวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑

พระอาจารย์แยม วัดโมลีโลก (วัดท้ายตลาด) กรุงเทพมหานคร เป็นพระเถระที่มั่นคงในการเจริญสมณภาวนากรรมฐาน ได้จาริกธุดงค์มาพักที่บริเวณป่าไผ่ ได้มีชาวบ้านสะแกกรังล้อมเสไพพากันนับถือและเรียนวิปัสสนากับท่านเป็นจำนวนมาก เมื่อท่านได้ธุดงค์มาครั้งใดก็จะสอนวิปัสสนาทุกครั้ง จนในที่สุด นายพุ่ม นางพิน พงษ์นุ้มกุล ได้สร้างศาลาไม้สักยกพื้นไว้ทางทิศเหนือ เป็นศาลาพักให้พระอาจารย์แยม ได้จาริกธุดงค์มาอยู่ที่แห่งนี้ บริเวณบ้านสะแกกรังและป่าไผ่แห่งนี้มีทุ่งนาที่เรียกกันว่า ทุ่งแก้ว ซึ่งเป็นที่เหมาะสมสำหรับปฏิบัติธรรม เมื่อชาวบ้านสะแกกรังมีความศรัทธาดังกล่าว พระอาจารย์แยม จึงได้ตั้งเป็นวัด ถือบริเวณดังกล่าวเป็น เขตจาริกธุดงค์

๒. พระอาจารย์ทอง เจ้าสำนักสงฆ์องค์แรก และผู้ช่วย
การสร้างวัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร

พระอาจารย์ทอง เป็นพระภิกษุเจ้าสำนักสงฆ์ที่คอยช่วยเหลือพระอาจารย์แยมจัดการก่อสร้าง ด้วยพระอาจารย์แยมธุดงค์ไปมาอยู่ระหว่างวัดโมลีโลกและวัดมณีสถิตกปิฏฐารามวรวิหาร พระอาจารย์ทองได้จำพรรษาอยู่ที่ศาลาธุดงค์ของพระอาจารย์แยม

หลวงพ่อ “พระอาจารย์แยม”
ผู้จัดสร้างวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม

ในสมัยนั้น พระสงฆ์ชาวอุทัยธานี ได้พากันไปศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดสำโรง แขวงเมืองอินทบุรี เป็นจำนวนหลายรูป พระอาจารย์ทองเห็นว่า วัดมณีอุดงค์ฯ น่าจะเปิดสอนพระปริยัติธรรมเองได้ ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ พระอาจารย์ทองพร้อมด้วยชาวบ้านสะแกกรัง จึงพากันไปนิมนต์พระภิกษุใจ ชาวบ้านสวนหลวง อำเภออินทบุรี ที่วัดสำโรง ซึ่งเป็นอาจารย์รู้พระปริยัติธรรมและชำนาญมูลกัจจายน์มาสอนที่วัดมณี-อุดงค์ เปิดเป็นสำนักเรียนของวัดในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ มีพระภิกษุ สามเณรมาจำพรรษาอยู่เล่าเรียนเป็นจำนวนมาก มีชื่อสำนักเรียกว่า โรงเรียนวัดมณีอุดงค์ชลยศักดิ์

ต่อมา พระอาจารย์ทองคงเห็นว่า พระปลัดใจ สามารถปกครองวัดและให้การศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงได้ย้ายไปจำพรรษาที่วัดหนองเต่า และลาสิกขาบทในที่สุด ประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๒

๑. พระสุนทรมุนี (ใจ) เจ้าคณะเมืองอุทัยธานี พ.ศ. ๒๔๔๒-๒๔๖๕

พระสุนทรมุนี (ใจ คงคสโร) เจ้าคณะใหญ่จังหวัดอุทัยธานี เป็นบุตรคนที่ ๒ ของขุนศรีราชบุตร (อินท์) และนางบุญนาคน มีพี่น้องเป็นหญิง ๓ คน เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือน ๑๒ ปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๙๘ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ อายุ ๑๓ ปี ได้เรียนหนังสือไทยและหนังสือขอมที่สำนักพระอาจารย์ศาสตร์ วัดประสาธ และสำนักพระครูอินทมุนี (นาค) วัดเสือข้าม เจ้าคณะเมืองอินทบุรี อยู่ได้ ๑ ปีเศษ ก็ลาออกจากวัดมาปรนนิบัติมารดาซึ่งป่วยอยู่ ครั้นอายุได้ ๒๑ ปี ได้บรรพชาเป็นพระภิกษุที่วัดสำโรง แขวงอินทบุรี ศึกษาพระธรรมวินัยและสวดมนต์กัมมุลกัจจายน์ ที่สำนักเจ้าอธิการอินท์ วัดสำโรง เรียนพระธมฺมปฏฐกถา

นั้นต่อ นายยิ้ม เปรียญ ได้ ๓ ผูก แล้วไปศึกษาต่อที่สำนักวัดเชิงท่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔ พรรษา และกลับไปอยู่วัดสำโรงอีก ๓ พรรษา ได้รับแต่งตั้งเป็นพระปลัดสอนปริยัติธรรม มีพระชาวจังหวัดอุทัยธานีมาศึกษาด้วยหลายรูป

พ.ศ. ๒๔๓๓ พระอาจารย์ทอง วัดทุ่งแก้ว พร้อมด้วยชาวบ้านสะแกกรัง ได้ไปนิมนต์ให้มาอยู่วัดทุ่งแก้วสอนพระปริยัติธรรม ต่อมาวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระปลัด และวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ได้เลื่อนเป็นพระครูประไพคุณาจารย์ (ใจ) เจ้าคณะแขวงอำเภอเมือง และต่อมาได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูอุทานธรรมนิเทศ เจ้าคณะรองจังหวัดอุทัยธานี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ในสมัยรัชกาลที่ ๕

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูสุนทรมุณี เจ้าคณะใหญ่ จังหวัดอุทัยธานี ต่อมาในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้เลื่อนเป็นพระราชาคณะเป็นที่พระสุนทรมุณี วินัยวาที อุทัยสังฆปาโมกข์เจ้าคณะใหญ่ จังหวัดอุทัยธานี

ท่านเจ้าคณะใหญ่ฯ ได้ถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ อายุได้ ๖๘ ปี ๔๗ พรรษา พระราชทานเพลิงศพวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖

พระสุนทรมุณีฯ เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดทุ่งแก้วและเป็นพระราชาคณะองค์แรกของจังหวัดอุทัยธานี เป็นผู้มีความรู้ทางภาษาบาลีชำนาญในคัมภีร์มูลกัจจายนะ คัมภีร์สัททวนิเศษ เป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรมด้วยความอดุสสาหะวิริยภาพเป็นอย่างสูง เป็นเจ้าคณะจังหวัดที่เอาใจใส่บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี สร้างปูชนียสถาน

พระสุนทรมุนี คงคสรเถระ (ใจ)
อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม

สำคัญหลายอย่าง สร้างวัดสังกัสรัตนคีรีบนยอดเขาสะแกกรัง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ สร้างระฆังใบใหญ่ร่วมกับพุทธบริษัท พ.ศ. ๒๔๕๓ โดย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เป็นองค์อุปถัมภ์การหล่อสร้างระฆังใบนี้มีเส้นผ่าศูนย์กลางปากระฆัง ๑.๒๐ เมตร สูง ๑.๕๑ เมตร หนัก ๒ ตัน (ต่อมาได้นำไปประดิษฐานบนยอดเขาแก้ว เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๗ เดิมนั้นแขวนอยู่ใต้ต้นไม้หน้าศาลาจตุรมุขหลังใหม่ บริเวณวัดสังกัสรัตนคีรี) นอกจากนี้สร้างมณฑปบนยอดเขาสะแกกรัง และริเริ่มประเพณีตักบาตรเทโวให้มีความสำคัญเช่นเดียวกับชื่อวัดสังกัสรัตนคีรีฯ

เจ้าพระคุณเจ้าคณะใหญ่ เป็นพระเถระมีชื่อทางเทศนาธรรม ที่เคร่งครัดพระธรรมวินัยและเป็นที่สักการะบูชานับถือของประชาชน มีศิษยานุศิษย์สอบได้เปรียญ ๓ และ ๙ ประโยค ศิษย์ที่สำคัญคือ สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) สังฆนายก ซึ่งมีชาติตระกูลเป็นชาวอุทัยธานี

๔. พระวินัยธร (ใบ อัครวงศ์) รักษาการเจ้าอาวาสวัดทุ่งแก้ว พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๖๙

พระวินัยธร (ใบ อัครวงศ์) ได้รักษาการเจ้าอาวาสวัดทุ่งแก้วชั่วคราว โดยมีพระมหานวล, พระแช่ม (หรือ พระครูสมุห์แช่ม) เป็นพระอาจารย์สอนนักธรรมและบาลี และยังต้องเป็นแม่งานจัดการพระราชทานเพลิงศพ พระสุนทรมุณี (ใจ) เจ้าคณะใหญ่จังหวัดอุทัยธานี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖ ต่อมาได้ลาสิกขาบทเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖

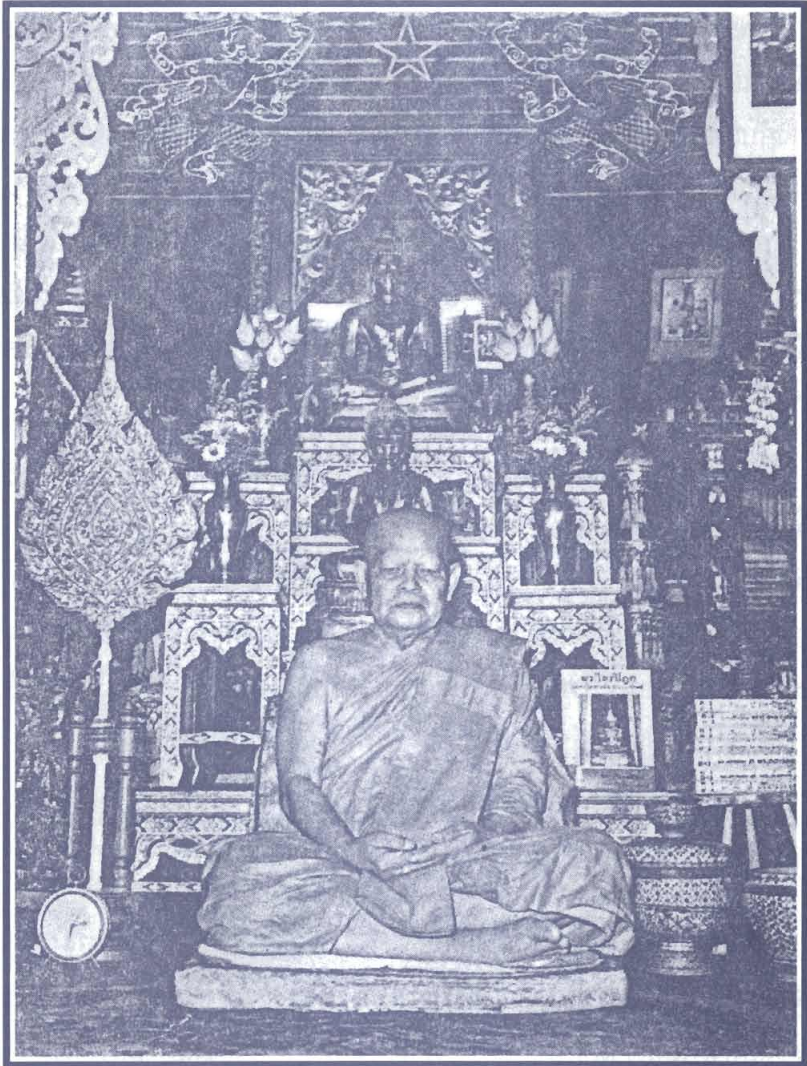
๕. พระราชอุทัยกวี (มุณ สุทนต์) เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี และเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฎการาม พ.ศ. ๒๔๖๙ - พ.ศ. ๒๕๓๓

พระราชอุทัยกวี นามเดิมชื่อ พุฒ แจ็งอิม เป็นบุตรของโยมพ่อเนี่ยม และโยมแม่หนวม แจ็งอิม เกิดเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ ตรงกับวันขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑ (อ้าย) ปีวอก เวลา ๐๒.๐๐ น. ที่บ้านหนองเต่า ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๕ ปี ณ วัดทุ่งแก้ว และอุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ณ วัดทุ่งแก้ว (วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม) โดยมี พระสุนทรมุณี (ใจ) เป็นพระอุปัชฌาย์จารย์ และพระมหายอด อุกวโส เป็นพระกรรมวาจา

การศึกษา เมื่อเป็นเด็กท่านมีหน้าที่ช่วยพ่อแม่ทำนา เลี้ยงวัว เลี้ยงควายและเลี้ยงน้อง เหมือนชีวิตลูกชาวนาในชนบทโดยทั่วไป แต่ท่านใฝ่ในการปฏิบัติธรรม คือชอบสวดมนต์ทำวัตรเย็นก่อนนอนตามบิดาทุก ๆ วัน จึงสามารถสวดมนต์ทำวัตรเย็นได้แต่อายุยังน้อย บิดาจึงนำมาฝากเรียนที่สำนักเรียนวัดทุ่งแก้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้สำเร็จการศึกษาของสำนักเรียนวัดทุ่งแก้ว สมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียน

วิชาที่เรียนได้แก่ ภาษาไทย ภาษาขอม เลข วิชาลงรักปิดทอง เป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้บรรพชาเป็นสามเณรศึกษารธรรมบทและมูลกัจจายน์ ณ สำนักเรียนวัดทุ่งแก้ว ต่อมาได้อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ และสอบได้นักธรรมชั้นตรีจากสำนักเรียนวัดทุ่งแก้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ และพระครูสุนทรมุณี (ใจ) เจ้าคุณพระอุปัชฌาย์ได้ส่งไปศึกษาในสำนักเรียนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ คณะ ๑๘ จังหวัดพระนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ เล่าเรียนจนใน พ.ศ. ๒๔๖๒ สอบนักธรรมชั้นโทได้ ณ สำนักเรียนวัดมหาธาตุ พ.ศ. ๒๔๖๓ สอบบาลีประโยคเปรียญธรรม ๓,

พระราชอุทัยกวี สุตตตเถระ (พุดม)
อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีเสถิตกปิฎกธาราม

พ.ศ. ๒๔๖๔ สอบได้บาลีประโยคเปรียญธรรม ๔, พ.ศ. ๒๔๖๕ สอบได้
บาลีประโยคเปรียญธรรม ๕

งานการศึกษาของสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้เป็นครูสอนบาลีไวยากรณ์
สำนักเรียนวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนคร พ.ศ. ๒๔๖๖ ได้เป็นครูสอน
ธรรมวินัยและบาลี สำนักเรียนวัดหนองขุนชาติ อำเภอหนองฉาง
จังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้เป็นครูสอนธรรมวินัยและบาลี สำนัก
เรียนวัดทุ่งแก้ว (วัดมณีสถิตกปิฎฐาราม) อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัด
อุทัยธานี พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัดอุทัยธานี จนถึง
พ.ศ. ๒๕๓๓

การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้เป็นผู้รักษาการแทน
เจ้าอาวาสวัดทุ่งแก้ว พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นเจ้าอาวาสวัดทุ่งแก้ว (วัดมณี-
สถิตกปิฎฐาราม) พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ.
๒๔๗๖ เป็นพระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะ
จังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

สมณศักดิ์

วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้เป็นพระครูชั้นสัญญาบัตร ที่
พระครูศรีรัตนภิรม

วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้เป็นพระราชาคณะสามัญ ที่
พระสุนทรมุนีอุทัยธานีวรนายก สังฆปาโมกข์

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่
พระราชอุทัยกวี สมานินทรีย์สุนทร ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พระราชอุทัยกวี (พุด) บำเพ็ญบารมีปฏิบัติธรรมมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๓ นับอายุได้ ๙๕ ปี ก็ถึงแก่กรรมภาพอย่างสงบ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๓

จากคำนำหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระราชอุทัยกวี กล่าวว่่า

ลุ่มน้ำสะแกกรัง บันทึกประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองอุทัยธานี ตั้งแต่ครั้ง “สมัยที่ปรัชญาเป็นเลิศ” ในพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๔ สืบสานจนล่วงมาถึงปัจจุบัน สมัยพระพุทธศาสนากำเนิดเกิดขึ้น ณ ดินแดนแห่งนี้ ประมาณว่าพุทธกาลล่วงมาได้ ๒๗๐ ปีแล้ว จำเริญสืบเนื่องต่อมากันยาวนาน มีพระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ เผยแพร่ธรรมปรัชญา แก่สาธุชนให้ดำรงชีพอยู่อย่างสันติสุข เมืองโบราณและหลักฐานทางโบราณคดีสมัยอาณาจักรทวารวดี ซึ่งพบในบริเวณลุ่มน้ำสะแกกรัง ตลอดจนจารึกโบราณอักษรปัลลวะที่พบเป็นประจักษ์ได้ชัดแจ้ง

พระราชอุทัยกวี “หลวงพ่พุด” ผู้ทรงศีลจารวัตรอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง พระผู้หนึ่งอยู่ในจิตใจของชาวอุทัยธานี เป็นพระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ แห่งลุ่มน้ำสะแกกรัง วันเวลาที่ผ่านไป ท่านมุ่งปฏิบัติธรรมอย่างสงบวิเวก เพื่อความหลุดพ้นของตนเอง และการแสวงหาแนวทางเพื่อศานุกิษย์ เป็นผู้นำแห่งการชนะจิตที่เกาะติดกับกิเลสตัณหา แล้วนำวิถีแห่งพุทธมาชี้แนะแก่ประชาชนทั่วไปและสัทธิวิหาริก แม้วันนี้ท่านจะละสังขารจากไปตามปกติวิสัยแห่งธรรมชาติแล้วก็ตาม แต่ธรรมปรัชญา และแนวทางแห่งวิปัสสนาปฏิบัติสู่เส้นทางของอรหันต์ ซึ่งท่านได้ชี้แนะแก่ประชาชนทั่วไปนั้น นับเป็นความสำคัญอันยิ่งใหญ่ที่จะต้องจารึกไว้ตลอดนิรันดร ณ ลุ่มน้ำสะแกกรังแห่งนี้

พระราชอุทัยกวี (พิสัย มาพิจารณ์)
เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

๖. พระราชอุทัยกวี (พิสัย มาพิจารณ์) เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี และเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม พ.ศ. ๒๕๓๓-ปัจจุบัน

พระราชอุทัยกวี (พิสัย มาพิจารณ์) เจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๕ ที่บ้านเลขที่ ๓๗ หมู่ ๗ ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี เป็นบุตรของนายน้อย มาพิจารณ์ และ นางจันทิมาพิจารณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ อายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ได้อุปสมบทที่วัดสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยมีพระอุดมธรรมภาณ อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานีเป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูอุทัยธรรมสุนทร เจ้าคณะอำเภอสว่างอารมณ์เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการทองสุข อดีตเจ้าอาวาสวัดดอนเพ็ชร์ อำเภอสว่างอารมณ์ เป็นพระอนุศาสน์อาจารย์ ได้จำพรรษาที่วัดดอนหวาย ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้มาจำพรรษาที่วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและบาลีที่สำนักเรียนของวัด โดยมี พระสุนทรมุณี (พุด) เป็นเจ้า สำนักเรียน และอาจารย์ใหญ่

การศึกษานักธรรมและบาลี

พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้นักธรรมตรี

พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้นักธรรมโท

พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้นักธรรมเอก

พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค

พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค

ตำแหน่งการปกครอง

พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฎฐาราม

พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นพระวินัยธร จังหวัดอุทัยธานี

พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นเจ้าคณะอำเภอเมือง อุทัยธานี

พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฎฐาราม

พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร
ที่พระครูอุเทศธรรมนาท (พระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษ
ได้รับพระราชทานพัด จ.ป.ร)

พ.ศ. ๒๕๑๐ เลื่อนเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโท ในสมณศักดิ์เดิม

พ.ศ. ๒๕๑๒ เลื่อนเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก ในสมณศักดิ์เดิม

พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นพระราชาคณะที่พระสุนทรมุนี

พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นราชาคณะชั้น
ราชที่พระราชาอุทัยกวี

ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นรองเจ้าอาวาสนั้น ได้ช่วยเหลือเจ้าอาวาส
ในด้านการศึกษาทั้งฝ่ายธรรมและบาลี ได้ส่งพระภิกษุนักเรียนของ

สำนักเรียนฯ เข้ามาศึกษาเปรียญธรรมในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก และมีพระภิกษุสอบประโยคเปรียญธรรม ๙ ประโยคได้ ๑ รูป คือ พระมหาสุนทร สุนทร สุนทรโร วัดปากน้ำภาษีเจริญ (ต่อมาได้ลาสิกขา)

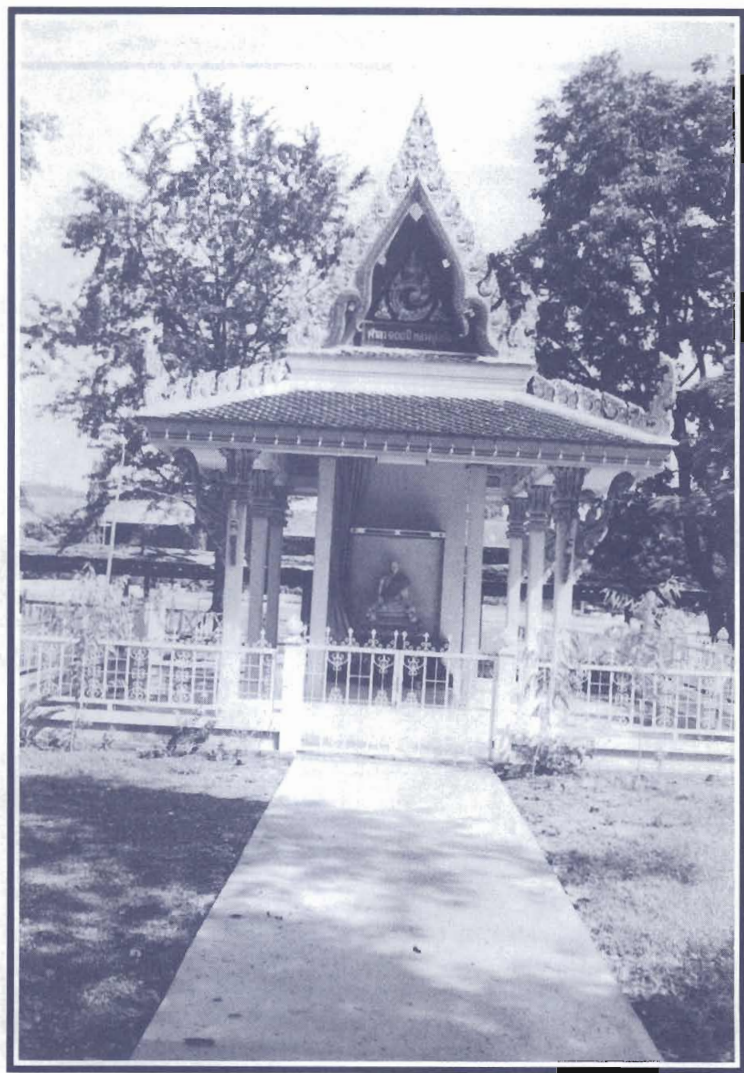
สำหรับการพัฒนาวัดนั้น พระราชอุทัยกวี (พิสัย) เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าอาวาสวัดมณีสถิตกปิฎฐาราม ได้ร่วมกับพุทธศาสนิกชน และชาวอุทัยธานี จัดหาทุนและดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะและปูชนียสถานสำคัญของวัดต่างๆ เสมอ

นอกจากนี้ ยังได้ปฏิบัติธรรมและประกอบกิจในพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ และยังได้ช่วยปกครองคณะสงฆ์แทนเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานีให้กิจพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง จนเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนและพุทธบริษัทอย่างยิ่ง

ถาวรวัตถุภายในวัด

วิหาร

ศาลา ๑๐๐ ปี ประดิษฐาน รูปหล่อหลวงปู่แ่ม

พระเจดีย์

ศาลาสังฆสภา

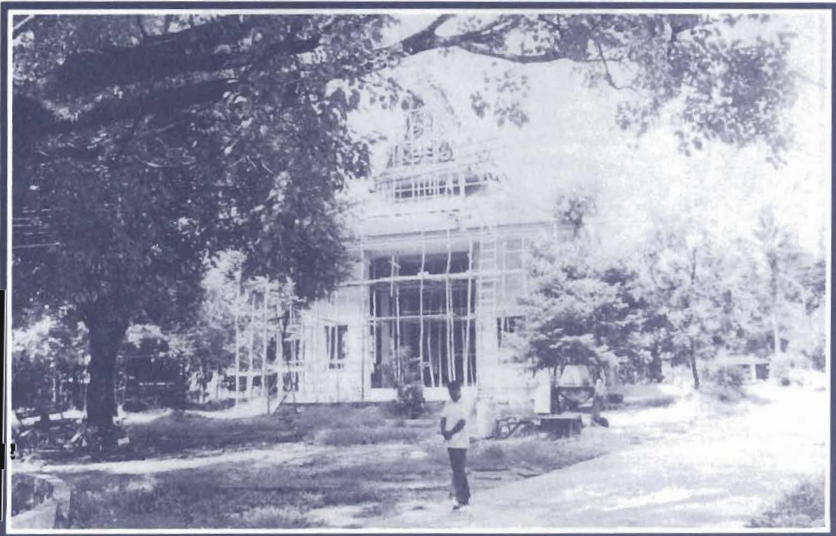
สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

ภูมิสุนทรประมุข

ศาลาเอนกประสงค์

วิหารเพื่อจะประดิษฐานหลวงพ่อชิต

สมเด็จพระวันรัต เขมจารี (เฮง)
ผู้ประสาทความเจริญรุ่งเรืองแก่วัดมณเฑียรสถิตกปิฏฐาราม

สมเด็จพระวันรัต เขมจารีเถระ (เฮง)

สมเด็จพระวันรัต เขมจารี เเฮง เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือนสาม ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๓๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๔ จุลศักราช ๑๒๔๓ ในรัชกาลที่ ๕ ที่บ้านท่าแร่ ตำบลสะแกกรัง อำเภอท่าซويم จังหวัดอุทัยธานี บิดาเป็นจีนนอก ชื่อตัวเก้า แซ่ฉั่ว ชาตภูมิอยู่บ้านดั่งเงี้ยว เมืองแต้จิ๋ว ประเทศจีน เคยเป็นขุนพัฒน์ผูกบ่อนเบี้ย มารดาชื่อทับทิม เป็นบุตรคนที่ ๒ ของ จีนเอง นางแห มีอาชีพค้าขายจีนเอง นางแห มีบุตร ๒ คน พี่ชื่อเกษร น้องชื่อทับทิม คือมารดาของเจ้าประคุณสมเด็จพระมีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๔ คน คนที่ ๑ เป็นหญิงถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์ คนที่ ๔ เป็นหญิง ถึงแก่กรรมเมื่อคลอดพร้อมกับมารดา คนที่ ๒ เป็นชาย คือพระสุนทรมุณี (ฮวด) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี คนที่ ๓ เป็นชาย คือเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต เขมจารี (เฮง)

ปฐมวัยและการศึกษาเบื้องต้น

เมื่อมารดาถึงแก่กรรม เจ้าประคุณสมเด็จพระมีอายุได้ ๓ ขวบ อยู่ในความอุปถัมภ์ของยายแห เมื่อยายแหไปอุปฐากยายทวด (ชื่อหนู) อยู่ท่าซวย อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท ในเวลานั้น บัดนี้เป็นอำเภอเมืองอุทัยธานี เจ้าประคุณสมเด็จพระก็ไปอยู่ด้วยจนอายุ ๘ ขวบ จึงมาอยู่แพหน้าวัดโบสถ์ และเรียนหนังสือไทยอยู่ในสำนักพระอาจารย์ซัง วัดขวิด พออ่านออกเขียนได้ อายุย่างเข้า ๑๑ ปี จึงออกจากสำนักพระอาจารย์ซังไปอยู่สำนักพระปลัดใจ วัดทุ่งแก้ว คือวัดมณีสถิตกปิฏฐาราม พระปลัดใจที่กล่าวถึงนี้คือ พระสุนทรมุณี อุทัยวาที ที่สังฆปาโมกข์ เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

เมื่อเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่งแก้ว ได้เริ่มศึกษาภาษาบาลี โดยหัดเรียนเขียนอ่านอักษรขอมเบื้องต้น เริ่มอ่านกะชะ แล้วอ่านหนังสือพระมาลัยอักษรขอมตามแบบโบราณ ท่องสูตรมูลกัจจายน์ เรียนสนธิกับพระอาจารย์อ่ำ เรียนนามถึงกิตกักับพระอาจารย์แป้น เรียนอนุณาท-การกกับพระปลัดใจ เรียนธรรมบทมงคลที่ปี่กับพระปลัดใจบ้าง ท่านอาจารย์ม่วงบ้าง หลวงปรีชาธรรม (เอก) บ้าง พระอาจารย์เริกบ้าง พระอาจารย์อู่่มบ้าง พระหมายิ้มบ้าง เรียนลูกคิดกับพระวัน เรียนเลขไทยกับพระอ่อน เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่งแก้วเมื่ออายุ ๑๒ ปี สีก ๒ ครั้งในสมัยไหว้ตรุษจีน เพราะบิดาให้ไปเซ่นไหว้ตามธรรมเนียมจีน ครั้งที่ ๓ บวชเป็นสามเณรจนอายุ ๑๗ อยู่ที่วัดทุ่งแก้ว

เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ

เมื่อเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่งแก้วเป็นสามเณรอายุ ๑๗ ปี เรียนมูลกัจจายน์จบ เรียนธรรมบทจบ เรียนมงคลที่ปี่ ๖-๗ ผูก ได้มีพระวัดทุ่งแก้วมาอยู่กรุงเทพฯ หลายรูป มีความประสงค์จะมาอยู่กรุงเทพฯ ได้แจ้งความตาริแก่ยายและบิดา ท่านอนุญาตให้ตามความประสงค์ ได้มาอยู่วัดมหาธาตุฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ เวลานั้นสมเด็จพระวันรัต (ทิต) สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรมเป็นเจ้าอาวาส

การศึกษาพระปริยัติธรรมสมัยเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่งแก้วเป็นสามเณรเมื่อสมัยที่เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่งแก้วครั้งแรกนั้น การศึกษาบาลีในสำนักวัดมหาธาตุ มี ๒ แผนก อย่างเก่าแผนก ๑ อย่างใหม่แผนก ๑ อย่างเก่าใช้หนังสือขอมโบราณเป็นแบบเรียน สอบโดยวิธีแปลด้วยปาก มีอาจารย์สอนอยู่ ๔ เก่ง สอนอยู่ในระเบียงพระอุโบสถ พระวิจิตรธรรม-ปริวัตร (บุญ) สอนที่พระระเบียงตอนใต้ หลวงอุดมจินดา (ทิม) สอนที่

พระระเปียงตอนเหนือ หลวงธรรมานุวัตรสอนที่พระระเปียงด้านใต้ ตอนตะวันออก หลวงศรีวรโวหาร สอนที่พระระเปียงด้านเหนือตอน ตะวันออก อย่างใหม่ใช้สมุดหนังสือไทยเป็นแบบเรียน สอบโดยวิธีเขียน แบบเขียนของมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐

เจ้าประคุณสมเด็จพระเลือกเรียนแบบเก่า เพราะเคยเรียนมาแต่วัดทุ่งแก้วมานานแล้ว และมุ่งจะเรียนพอแปลออกแล้วกลับไปสอนยังชาติภูมิ จึงสมัครเรียนแบบเก่า เข้าเรียนในแก่งหลวงอุดมจินดา เรียนกับพระมหาี่ยมบ้าง พระอมรมเมธาจารย์บ้าง

เป็นเปรียญ ๓ ประโยค ๕ ประโยค

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๔๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง เสด็จกลับจากยุโรป โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระวันรัต (แดง) วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นอธิบดีประชุมสอบในพระอุโบสถวัดสุทัศน์เทพวราราม และโปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์ทั้ง ๔ ไปสอน ณ วัดสุทัศน์ฯ ตั้งสอนที่มุมพระวิหารทั้งสี่ หลวงอุดมจินดาจัดให้สามเณรเฮงเข้าสอบด้วย สอบได้ ๓ ประโยค เมื่ออายุย่างเข้า ๑๘ ปี

พุทธศักราช ๒๔๔๓ พระองค์เจ้าอรุณนิภากร เป็นอธิบดีในการสอบพระปริยัติธรรม ประชุมสอบ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สามเณรเฮงสอบแปลปากได้เปรียญ ๔ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๔๔ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นแม่กองกลาง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นแม่กองเหนือ สมเด็จพระวันรัตเป็นแม่กองใต้ สามเณรเฮงสอบแปลปากได้ประโยค ๕ เข้าสอบประโยค ๖ ตก อายุย่างเข้า ๒๑ ปี

อุปสมบทและศึกษาต่อจนสอบเปรียญ ๙ ประโยค

สามเณรเฮง มีอายุได้ ๒๒ ปี ในพุทธศักราช ๒๔๔๕ ได้อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดมหาธาตุ สมเด็จพระวันรัต (ทิต) เป็นพระอุปัชฌายะ พระธรรมวโรดม (จ่าย) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระเทพเมธี(เข้ม) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ภายหลังพระธรรมวโรดม (จ่าย) เป็นสมเด็จพระวันรัต ครองวัดเบญจมบพิตร พระเทพเมธี (เข้ม) เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์ครองวัดพระเชตุพน ประชุมสงฆ์ ๒๘ รูป เสร็จญัตติจตุตถกรรม พระสงฆ์ยกเป็นอุปสัมปັນนิกาย ณ วันจันทร์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีระกา ตรงกับวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๔๕ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ดาภาชินปณฺช

(ฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม)

๑. ชยาสนาคตา ^๑ พุฑธา ^๒
จตุสจจาสม ^๓ รสี	เขตวา ^๔ มาริ สวาหน ^๕
เย ปวีสุ นราสภา
๒. ตณฺหกราทโย พุฑธา
สพเพ ปติฏฺฐิตา มยฺหิ	อฏฺฐวีสติ นายกา
มตถเก เต มฺหิสฺสร
๓. สีเส ^๖ ปติฏฺฐิตโต มยฺหิ
สงฺฆโม ปติฏฺฐิตโต มยฺหิ	พุฑโธ ธมฺโม ทฺวิโลจโน ^๗
อุเร สพุพคฺคาโร
๔. ททเย เม อนฺรุฑโธ
โกณฺทญฺญโย ปิฏฺฐิภาคสม ^๘	สารีปฺุตโต จ ทกฺขิณเ
โมคคฺลลาโน จ วามเก
๕. ทกฺขิณเ สวเน มยฺหิ
กสฺสโป จ มหานาโม	อาสิ ^๙ อานนฺทรากุโล
อุภาสิ ^{๑๐} วามโสตเก

-
๑. ฉบับอื่นเป็น ขยาสนาคตา บ้าง, ชยาสนคตา บ้าง, ชยาสนฺนาคตา บ้าง.
 ๒. บางฉบับเป็น วีรา.
 ๓. บางฉบับเป็น ชิตฺวา
 ๔. ฉบับอื่นเป็น สวาหิณี บ้าง, สวาสน บ้าง.
 ๕. ฉบับอื่นเป็น จตุสจจมตรสี บ้าง, จตุสจจามตรสี บ้าง.
 ๖. บางฉบับเป็น สีเร
 ๗. ฉบับอื่นเป็น ทฺวิโรจเน บ้าง, โลจเน บ้าง.
 ๘. บางฉบับเป็น ปจฺฉา ภาคสม
 ๙. บางฉบับเป็น อาหุ
 ๑๐. บางฉบับเป็น อุโกสิ

๖. เกสโต ^{๑๑} ปิฎฐฐิภาคสมิ นิสินุโน สิริสมุปนุโน	สุริโยว ปภงกโร โสภิตอ มุณีปุญจโว
๗. กุมารกสสุโป เถโร โส มยุหิ วทเน นิจจํ	มเหสี จิตตวาทโก ^{๑๒} ปติฎฐฐาสิ คุณากโร
๘. ปุณฺเณ องฺคุลิมาโล จ เถรา ปญจ อิเม ชาดา	อุปาสี นนุทสีวสี นลาเต ติลกา มม ^{๑๓}
๙. เสสาสีติ มหาเถรา เอเตสียติ มหาเถรา	วิชิตา ชินสาวกา ชิตวณฺโต ชิโนรสา
๑๐. ชลนุตา สีลเตเชน รตนํ ปุโรโต อาสิ	องฺคมงฺคเส ^{๑๔} สณฺฐิตา ทกฺขิณเณ เมตตสฺสุดกํ
๑๑. ธชคฺคํ ปจฺจโต อาสิ ชนธโมรปริตตณฺจ	วาเม องฺคุลิมาลกํ อาณานาภียสฺสุดกํ
๑๒. อากาเส ฉทนํ อาสิ ชินา นานาวรสฺยุตฺตา ^{๑๖}	เสสา ปาการสณฺฐิตา ^{๑๕} สตตฺตปฺปาการลฺงกตา ^{๑๗}

๑๑. ฉบับอื่นเป็น เกสนฺเต บ้าง, เกสฺนฺเต บ้าง.

๑๒. บางฉบับเป็น จิตฺตวาทโก

๑๓. บางฉบับเป็น วิย

๑๔. บางฉบับเป็น อคฺคมงฺคเส

๑๕. ฉบับอื่นเป็น ปาการสณฺฐิตา บ้าง, ปาการลฺงกตา บ้าง.

๑๖. ฉบับอื่นเป็น ชินานํ พลสฺยุตฺเต บ้าง, ชินาณาชลสฺยุตฺเต บ้าง, ชินา นานาพลสฺยุตฺตา บ้าง.

๑๗. ฉบับอื่นเป็น ธมฺมปาการลฺงกเต บ้าง,ลฺงกตา บ้าง.

๑๓. วาตมิตตาทิสถฺยชาตาคี^{๑๘} พาทิรชฺฌตตฺตฺพุทฺทวา
 อเสสา วินยิ^{๑๙} ยนฺตุ อนนฺตชินฺเตชสา^{๒๐}
๑๔. วสโต เม สกฺิจฺเจน^{๒๑} สทา สมฺพุทฺธปฺลฺชเร^{๒๒}
 ชินฺปฺลฺชรมชฺฌมฺหิ^{๒๓} วิหรนฺตํ มหิตฺเล
 สทา ปาเลนฺตุ มํ สพุเพ เต มหาปุริสาสภา
 อิจฺเจวมนฺโต สุกฺคฺโต สฺรฺกฺโข
 ชินานฺุภาเวน ชิตฺตฺพุทฺโท
 ธมฺมานฺุภาเวน ชิตาริสฺงฺโค
 สงฺฆานฺุภาเวน ชิตนฺตฺราโย
 สทฺธมฺมานฺุภาวปาสิโต จรามิ ชินฺปฺลฺชเรติ.

๑๘. ฉบับอื่นเป็น วาตปิตตาทิ...บ้าง, วาลมิตฺตาทิ...บ้าง.
 ๑๙. ฉบับอื่นเป็น อเสสา วินาสํ บ้าง, อเสสํ วินาสํ บ้าง.
 ๒๐. บางฉบับเป็น อนนฺตคฺคฺเตชสา
 ๒๑. ฉบับอื่นเป็น จตฺตฺกฺิจฺเจน บ้าง, อกฺิจฺเจน บ้าง, สกฺกฺจฺเจน บ้าง.
 ๒๒. บางฉบับเป็น สมฺมาสมฺพุทฺธปฺลฺชเร
 ๒๓. บางฉบับเป็น ชินฺปฺลฺชรมชฺฌมฺหฺ

คำแปลดาภาชินปัญชร

(ฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม)

ขอให้พระพุทธรูปนราสภจอมมุนีนายกทั้ง ๒๘ พระองค์ มีพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า ตัณห์กร เป็นอาทิ บรรดาที่ประทับนั่งเหนืออาสนชั้ยทรงข้านะมารพร้อมด้วยพาหนะ ได้ดีมีรสคือจตุสัจธรรมอันประเสริฐจงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องกระหม่อมของข้าพเจ้า.

ขอให้พระพุทธรูป จงประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าพเจ้า.

ขอให้พระนาม จงมาประดิษฐานอยู่ที่ตาทั้งสองของข้าพเจ้า.

ขอให้พระสงฆ์องค์บ่อเกิดแห่งความดีทั้งปวง จงมาประดิษฐานอยู่ที่อุระแห่งข้าพเจ้า.

ขอให้พระอนุรุธเถระ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ดวงหทัยแห่งข้าพเจ้า พระสารีบุตร จงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องขวา พระโกณฑัญญะ จงอยู่ ณ เบื้องต้น และพระโมคคัลลานะ จงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย.

ขอให้พระอานนท์และพระราหุล จงอยู่ ณ โสตเบื้องขวา พระกัสสปะและพระมหานามทั้งสององค์ จงอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย.

ขอให้พระพุทธรูปโสภิตจอมมุนี ทรงสมบุรณ์ด้วยสิริความสว่าง (แก่ประชาชน) ประดุจดวงอาทิตย์ จงสถิตนั่ง ณ ส่วนเบื้องหลังตั้งแต่ริมผมขึ้นไป (แห่งข้าพเจ้า).

ขอให้พระกุมารกัสสปเถระ ผู้มีวาหะอันไพจิตรเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีอันยิ่งใหญ่ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ปาก (วาหน) แห่งข้าพเจ้า เป็นเนื่องนิത്യ.

ขอให้พระเถระคือ พระปุณณะ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะ และพระสีวลี ๕ องค์นี้ จงเกิดเป็นประดุจด่อมไผ่หรือรอยเข็มที่นลาด (หน้าผาก) แห่งข้าพเจ้า.

ขอให้พระอสีติมหาเถระชินสาวกชิโนรส ผู้พิชิตชานemarungโรจน์อยู่ด้วยเดชแห่งศีล นอกจากนั้น จงมาสถิตอยู่ที่อวัยวะน้อยใหญ่ (แห่งข้าพเจ้า).

ขอให้พระรัตนสูตร จงอยู่ข้างหน้า เมตตสูตร จงอยู่ข้างขวา ฐศค-สูตร จงอยู่ข้างหลัง อังคุลิมาลสูตร จงอยู่ข้างซ้าย ชันธปริตร โมรปริตร และอาฎานาฎยสูตร จงเป็นเพดานกางกั้นในอากาศ ขอบรรดาพระสูตรอันประเสริฐต่าง ๆ ของพระชินะนอกจากนั้น จงตั้งเป็นประดุกำแพงล้อมไว้ ๗ ชั้น.

เมื่อข้าพเจ้ายังดำเนินกิจของตนอยู่ (เข้าใจว่าบวชอยู่) ในธรรมวินัยอันเป็นระบบแห่งพระสัมมาสัมพุทธะ ขอให้บรรดาอุปวันตรายทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่ลมร้ายและศัตรูเป็นอาทิ จงถึงความย่อยยับไปด้วยเดชแห่งพระชินมุนี อันหาที่สุดมิได้โดยไม่เหลือในกาลทุกเมื่อ.

ขอให้พระพุทธรองค์ผู้เป็นพระมหาบุรุษอันประเสริฐทั้งหมดนั้น จงช่วยคุ้มครองป้องกันข้าพเจ้าผู้ยังอยู่ ณ ท่ามกลางแห่งพระธรรมวินัยอันเป็นระบบของพระชินมุนี ณ พื้นปฐพีนี้ทุกเมื่อเทอญ.

ข้าพเจ้าซึ่งพระมหาบุรุษเหล่านั้นคุ้มครองรักษาดีแล้วในภายในอันขำนะแล้วซึ่งอุปัทวะภัยด้วยชินานูภาพ ขำนะแล้วซึ่งข้าศึกคือกิเลส (เครื่องข้อง) ด้วยธรรมานูภาพ ขำนะแล้วซึ่งอันตรายด้วยสังฆานูภาพ อันอานูภาพแห่งพระสัทธรรมคุ้มครองแล้ว อยู่ประพฤติพรหมจารีในระบบของพระชินพุทธเจ้าแล.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. ๒๑๕๓๖๒๖
นางวัฒนา ศิวะเกื้อ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พฤศจิกายน ๒๕๓๗
๓๘๐๑-๑๐๑/๒,๐๐๐

